Prof. Marcel Lapteș

PROIECTUL DE CERCETARE ETNOFOLCLORICĂ ȚINUTUL PĂDURENILOR (2017 – 2018)

I. Tema: Cercetarea şi valorificarea etnoculturală materială şi imaterială în Ţinutul Pădurenilor.

II. Scopul: Cunoaşterea, asumarea şi prezervarea activă a **valorilor etnoidentitare** a localităţilor rurale din Ţinutul Pădurenilor prin studierea pe baze metodologice moderne a comunităţilor tradiţionale precum şi **evidenţierea manifestărilor spirituale vii** printr-o campanie dinamică şi practică în direcţia salvării de la uitare şi implicit dispariţie a unor manifestări spectaculoase de **epos folcloric** care în anii trecuţi erau frecvente în satele pădureneşti.

III. Orizont cronologic: Civilizaţie românească tradiţională.

IV. Teritorii:

1. **Ghelari** (Govăjdia, Şesuri, Plopi, Ruda, Grâne, Mănăstire)
2. **Veţel** (Muncelu Mare, Muncelu Mic, Runcu Mic)
3. **Teliucu Inferior** (Cinciş-Cerna, Izvoarele, Teliucul Superior)
4. **Bătrâna** (Faţa Roşie, Piatra, Răchiţeaua)
5. **Bunila** (Alun, Cerişor, Florese, Poieniţa Voinii, Vadu Dobrii)
6. **Cerbăl** (Arănieş, Feregi, Merişoru de Munte, Poieniţa Tomii, Poiana Răchiţele, Socet, Ulm)
7. **Lăpugiu de Jos** (Lăpugiu de Sus)
8. **Lunca Cernii** (Ciumiţa, Fântâna, Gura Bordului, Lunca Cernii de Sus, Meria, Negoiu)
9. **Peştişu Mic** (Almaşu Mic, Ciulpăz, Cutin, Dumbrava)
10. **Lelese** (Cerişor, Runcu Mare, Sohodol)
11. **Topliţa** (Curpenii Silvaşului, Dealu Mic, Dăbâca, Goleş, Hăşdău, Mosoru, Vălari, Mladin).

(Foto: Nicu Jianu).

V. Promotori: Consiliul Judeţean Hunedoara, Centrul de Cultură şi Artă al judeţului Hunedoara.

VI. Autorii proiectului: Centrul de Cultură şi Artă al judeţului Hunedoara prin Secţia Cercetare şi Secţia de Artă Populară Tradiţională.

VII. Coordonatorii de proiect:

- Ciprian Roman – manager
- Daniel Ioaneş – contabil şef
- Marcel Lapteş – etnolog
- Mircea Lac – profesor
- Nicu Jianu – publicist
- Dorin Petresc – istoric

VIII. Originalitatea şi valoarea proiectului:

Ţinutul Pădurenilor se întinde pe versantul estic al Munţilor Poiana Ruscă, între Valea Cernii şi Valea Mureşului, cuprinde **40 de sate** şi cătune, dintre care 33 sunt aşezate pe culmile dealurilor netede şi despădurite între altitudinea de 600 m. şi 1100 m. iar celelalte 7 pe văile unor râuri: Cerna, Văloriţa, Florese, Runcu şi Zlaşti. Locuitorii au fost numiţi **pădureni** pentru că întreg teritoriul este înconjurat de păduri şi nu se poate ajunge aici fără să traversezi o pădure.

Realizarea unei cercetări de **tip monografic** a zonei etnofolclorice cu stabilirea cât mai riguroasă a situaţiei actuale culturale ale satului de astăzi şi evidenţierea **manifestărilor spirituale vii** (cf. Chestionarului etnofolcloric).

Revitalizarea unor obiceiuri şi datini folclorice specifice zonei va constitui o direcţie importantă a proiectului, în special **Nedeia pădurenească, Măsuratul oilor, Nunta tradiţională, Pomana lui Sântoader, Şezătoarea pădurenească** sub aspectul folclorului imaterial, dar şi stimularea vechilor meserii ţărăneşti, a artei populare în domeniul folclorului material, cum sunt dulgheritul, rotăritul şi fierăritul şi dintre meşteşugurile artistice confecţionarea podoabelor şi tehnica **legării în cositor** alături de ţesut-cusutul pădurenesc care a creat un port popular inconfundabil.

IX. Etapele realizării proiectului:

- Stabilirea **colectivului de lucru**, a coordonatorilor de cercetare şi a planului de lucru pentru întreg proiectul;
- Întocmirea **chestionarului tematic** de cercetare, a fişelor creatorilor populari şi difuzarea lor în satele din comunele pădureneşti la colaboratorii teritoriali;
- Inventarierea aspectelor specifice **patrimoniului cultural material şi imaterial**;
- Alcătuirea unei **bănci de date etnofolclorice**;
- Valorificarea cercetărilor în cadrul revistei de etnografie şi folclor MIORIŢA într-un număr special.

(Foto: Nicu Jianu).

CHESTIONAR ETNOFOLCLORIC

I. CULTURA MATERIALĂ

1. Ocupaţii tradiţionale

2. Ocupaţii secundare

3. Meşteşuguri ţărăneşti
- rotărit ☐
- feirărit ☐
- morărit ☐
- prelucrarea lemnului ☐
- bocşerit ☐

4. Instalaţii populare

a) acţionate cu apă – mori ☐
- pive ☐
- vâltori ☐
- fierăstraie ☐

acţionate manual – teascuri de struguri, seminţe, ceară
- căldări/cazane de ţuică
- locul unde se află_____
- proprietarul _____
- starea tehnică ☐
- funcţional ☐
- abandonat ☐
- degradat ☐

5. Gospodăria ţărănească tradiţională

a) Structură: - casă ☐
- grajd ☐
- cuptor ☐
- cocină ☐
- cotarcă ☐

b) Împrejmuirea cu gard: - nuiele ☐
- şipci ☐
- piatră – de carieră ☐
- de râu ☐

c) Felul curţii: - simplă
- dublă (şi pentru animale) ☐

d) Gospodăria astăzi: - garaje
- ateliere ☐
- unităţi de comerţ ☐

6. Locuinţa

a) arhitectura: - nr. camere _____
- cu târnaţ ☐
- cu tindă ☐
- cu filigorie ☐
- cu etaj ☐
- acoperiş – 2 ape ☐
- – 4 ape ☐

b) materiale de construcţii:

- pereţi – lemn ☐
  - – piatră
  - – pământ ☐
  - – cărămidă ☐
- tehnici de construcţie a pereţilor:
  - – bârne ☐
  - – rotunde cioplite (2-4 feţe) ☐
  - – cununi orizontale îmbinate cu cheutori ☐
    - – rotunde ☐
    - – drepte ☐
    - – coadă de rândunică ☐
- acoperiş ☐
  - – paie – călcate (grâu) ☐
  - – jipie (secară) ☐
  - – şindrilă ☐
  - – ţiglă ☐
  - - tablă ☐
- decorul exterior ☐
  - – case de lemn – stâlpi ☐
  - – arcade ☐
  - – trafonuri ☐
  - – case de cărămidă ☐
    - – motive geometrice ☐
    - – motive florale ☐
    - – motive cosmice ☐
  - – numele proprietarului ☐
    - – datarea ☐

- situaţia actuală ☐
  – locuinţă permanentă ☐
  – locuinţă sezonieră ☐
  – abandonată ☐

7. Interiorul locuinţei

a) împodobirea pereţilor ☐
  – ceramică ☐
  – icoane ☐
  – ţesături ☐

b) mobilier tradiţional – masă ☐
  – pat ☐
  – laviţe ☐
  – podişoare ☐

c) instalaţii de gătit – vatră cu cărbuni ☐
  – şpor cu plită şi cuptor de tablă ☐

d) instalaţii de coacere a pâinii – ţest ☐
- cuptor semisferic – interior ☐
- exterior ☐

e) amenajarea casei – contemporanr ☐
  - tradiţionalr ☐

8. Alimentaţia tradiţională
  - zile de dulce ☐
- zile de frupt ☐
- zile de post ☐
- masă festivă la sărbători – nunţi
  - nedei ☐
  - botezuri ☐

9. Monumente de arhitectură

a) locală – biserici_____
  - lemn ☐
  - piatră ☐
  - cărămidă ☐
  - conace ☐
  - case memoriale ☐

b) industrială – furnale ☐
  - poduri ☐
  - drumuri ☐
  - mine ☐
  - cariere ☐

10. Portul popular ☐

a) femeiesc – de vară – de muncă ☐
  - de sărbătoare ☐
  - de iarnă – de muncă ☐
  - de sărbătoare ☐

b) bărbătesc - de vară ☐
  – de muncă ☐
  - de sărbătoare ☐
  - de iarnă – de muncă ☐
  - de sărbătoare ☐

c) port comun – suman ☐
  - şubă ☐
  - opinci ☐

II. CULTURA SPIRITUALĂ

1. Obiceiurile calendaristice
- Crăciunul ☐
- Anul Nou ☐
- Sântionul ☐
- Sântoaderul ☐
- Popelnicul ☐
- Sângeorgiul ☐
- Strigarea peste sat ☐
- Joile Mari ☐
- Paştile ☐
- Rusaliile ☐
- Sânpetru ☐
- Sântilie ☐
- Nedeile ☐
- Sântămărie – Mare ☐
  - Mică ☐
- Sâmedru ☐
- Sâmicori (Sf. Nicolae) ☐
- Ignatul ☐

2. Obiceiuri de muncă
- Claca ☐
- Şezătoarea ☐
- Măsuratul oilor ☐

3. Obiceiuri familiale
- Naşterea ☐
- Nunta ☐
- Înmormântarea ☐

4. Alte obiceiuri
- Hora satului ☐

5. Ansambluri folclorice:
1._____
2._____
3._____

6. Meşteşuguri artistice
- Arta lemnului ☐
- Arta metalului – podoabe de costum ☐
  - cositoritul obiectelor de lemn ☐
- Cusut-ţesut ☐
- Pictura populară – icoane ☐
  – sticlă ☐
  - lemn ☐
- Încondeierea ouălor ☐
- Împletituri artistice – textile ☐
  - vegetale ☐
- Cojocărit ☐

7. Manifestări etnofolclorice specifice
- Festivaluri ☐
- Concursuri artistice ☐
  – local ☐
  - intersătesc ☐

8. **Demografie**
- **Sate – viguroase ☐**
  – îmbătrânite ☐
- **Mişcări demografice – plecări din sat ☐**
  - veniri de la oraş ☐
  - plecări la oraş ☐

- **Fixarea populaţiei – ferme agricole ☐**
  - locaţii turistice ☐
  - intreprinderi familiale ☐

III. **FIŞA TURISTICĂ A LOCALITĂŢII**

1. **Transportul în localitate**
   – autobuz ☐
   - tren ☐
   - autoturism ☐

2. **Cazare – la gospodării ☐**
   - la pensiuni ☐
   - la camping ☐

3. **Valoarea turistică a localităţii**
- **Gospodării tradiţionale**
- **Stâne şi acareturi ☐**
- **Instalaţii ţărăneşti funcţionale ☐**
- **Monumente istorice ☐**
- **Rezervaţii naturale ☐**
- **Trasee turistice ☐**

IV. **TEZAURIZAREA CERCETĂRII**

- Inventarierea aspectelor specifice ale patrimoniului cultural imaterial
- Repertorizarea obiectelor cu valoare de patrimoniu istoric
- Întocmirea unui registru cu purtătorii de cultură populară
- Colectarea elementelor de toponimie şi antroponimie
- Întocmirea fişelor istorice ale localităţilor

Toate aceste aspecte vor fi cuprinse în revista de etnografie şi folclor „Mioriţa" (nr. 23/2017), sub genericul „Zona etnofolclorică a Ţinutului Pădurenilor".

Echipa de cercetare etnofolclorică în satul Dumbrava, comuna Peştiş
(foto: Nicu Jianu)